

SATVERSMES 41. PANTS

«Valsts Prezidents reprezentē valsti starptautiski, ieceļ Latvijas, kā arī pieņem citu valstu diplomātiskos priekšstāvjus. Viņš izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.»

SATVERSMES 41. PANTS

Terminoloģija un konstrukcija

Tiešais subjekts – Valsts prezidents

Otrā teikuma papildus netiešais subjekts – Saeima

Valsts prezidenta ārlietu funkcijas:

1. reprezentē valsti starptautiski
2. ieceļ Latvijas un pieņem citu valstu diplomātiskos priekšstāvjus
3. izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.

Materiālas tiesību normas

SATVERSMES 41. PANTS

Reprezentācijas jēdziens Satversmē – pārstāvniecība kopā ar ceremoniālo funkciju

Satversmes 5. pantā priekšstāvju jēdziens, 41. pantā – diplomātisko priekšstāvju jēdziens

Pārstāvniecība – (*representation*) no senfranču *represaentare* – abstrakcijas attēls konkrētā izskatā

Starptautiski – sašaurina pārstāvniecības apjomu

Izpilda Saeimas lēmumus – Saeimas noteicošā loma starptautisku līgumu noslēgšanā, saikne ar 68. panta normu

Pārstāvības apjoms – starpvalstu attiecības un starptautiskās organizācijas

SATVERSMES 41. PANTS

Panta ģenēze

A. Bergs: tautas vēlētā prezidenta funkcija - reprezentācija uz ārzemēm.

F.Cielēns: valsts prezidenta funkcijas starptautiskajās attiecībās – sūtņu pieņemšanu un apstiprināšanu var veikt arī cita persona, kas pilda kādu augstāko valsts amatu.

J.Purgals: Viņš **izpilda** Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratifikāciju.

A.Petrevics: redakcionāli apvienot abus pirmos panta teikumus

SATVERSMES 41. PANTS

Latvijas Republikas pamatlikums pārejas periodam (projekts, kas netika pieņemts), 1991.

Augstākās Padomes priekšsēdētājs	Augstākās Padomes Prezidijs
Pieņem ārvalstu diplomātisko pārstāvju akreditēšanas un atsaukšanas rakstus Pārstāv Latvijas Republiku starpvalstu sarunās un paraksta starptautiskos līgumus	Ieceļ Latvijas Republikas diplomātiskos pārstāvjus ārvalstīs un starptautiskajās organizācijās

SATVERSMES 41. PANTS

J.Bojāra Satversmes projekts (2001), 105. pants (projekts neguva sabiedrības atbalstu un netika pieņemts).

Ārlietās Valsts prezidents garantē valsts ārpolitikas pēctecību un stabilitāti, pieņem citu valstu diplomātiskos pārstāvjus un to iesniegtos akreditācijas rakstus (vēstules), ieceļ Latvijas valsts ārkārtējos un pilnvarotos vēstniekus pēc Ārlietu ministrijas priekšlikuma, Valsts prezidents var Ārlietu ministrijas ieteikto kandidātu noraidīt, izsniedz Latvijas valsts ārkārtējiem un pilnvarotajiem vēstniekiem akreditācijas rakstus, pēc Ārlietu ministrijas pamatojuma paraksta starptautiskos starpvalstu līgumus un Saeimas lēmumus par starptautisko līgumu ratifikāciju.

SATVERSMES 41. PANTS

Citu valstu konstitūcijās ietvertais regulējums. Pārstāvības apjoms

Regulējums	Valstis
Pārstāv valsti starptautiskajās attiecībās	Igaunija, <u>Austrija</u> , Grieķija, Vācija, Slovākija, Čehija, Polija, <u>Armēnija</u> , <u>Bulgārija</u>
Pārstāv valsti	<u>Lietuva</u> , <u>Portugāle</u> , Ungārija, <u>Slovēnija</u> , <u>Makedonija</u> , <u>Kipra</u> , <u>Rumānija</u>
Pārstāv nacionālo vienotību	Itālija
Pārstāv valsti iekšienē un starptautiskajās attiecībās	<u>Horvātija</u> , <u>Serbija</u> , <u>Azerbaidžāna</u> , <u>Kirgizstāna</u>
Nav regulējuma	Islande

SATVERSMES 41. PANTS

Citu valstu konstitūcijās ietvertais regulējums. Diplomātisko pārstāvju iecelšana un pieņemšana

Regulējums	Valsts
Ieceļ savas valsts un pieņem citu valstu diplomātiskos pārstāvjus	<u>Austrija</u> , Igaunija, Itālija, Čehija, Vācija, <u>Francija</u> , <u>Lietuva</u> , <u>Polija</u> , <u>Portugāle</u> , Slovākija, Ungārija, <u>Slovēnija</u> , <u>Horvātija</u> , <u>Albānija</u> , <u>Serbija</u> , <u>Makedonija</u> , <u>Kipra</u> , <u>Armēnija</u> , <u>Azerbaidžāna</u> , <u>Kirgizstāna</u> , <u>Rumānija</u> , <u>Francija</u> , <u>Malta</u>

SATVERSMES 41. PANTS

Citu valstu konstitūcijās ietvertais regulējums. Starptautiskie līgumi

Regulējums	Valstis
Paraksta starptautiskos līgumus un iesniedz tos parlamentam ratifikācijai	<u>Lietuva, Armēnija, Azerbaidžāna, Rumānija</u>
Paraksta starptautiskos līgumus pēc tam, kad tos ratificējis parlaments	Ungārija, Igaunija
Noslēdz un ratificē starptautiskos līgumus	Slovākija
Noslēdz miera, sadarbības, ekonomiskās sadarbības līgumus, līgumus par dalību starptautiskajās organizācijās	Grieķija
Ratificē starptautiskos līgumus	<u>Polija, Portugāle, Vācija</u>
Likumā noteiktos gadījumos noslēdz starptautiskos līgumus	<u>Bulgārija</u>

SATVERSMES 41. PANTS

Citu valstu konstitūcijās ietvertais regulējums. Starptautiskie līgumi

Regulējums	Valsts
Noslēdz starptautiskos līgumus (izņēmumi – zemju kompetence un līgumiskās attiecības ar Eiropas Savienību)	<u>Austrija</u>
Noslēdz starptautiskus līgumus	Čehija, Albānija
Noslēdz līgumus ar citām valstīm. Parlamenta piekrišana nepieciešama līgumiem, kas skar valsts teritorijas vai valsts sistēmas izmaiņas	<u>Islande</u>
Paraksta parlamenta ratificētos starptautiskos līgumus un noslēdz starptautiskos līgumus, kuriem, nav nepieciešama parlamenta ratifikācija	<u>Horvātija</u>
Ratificē starptautiskos līgumus, izņemot līgumus, kuriem nepieciešama parlamenta ratifikācija	<u>Francija</u>

SATVERSMES 41. PANTS

Citu valstu konstitūcijās ietvertais regulējums. Ārpolitikas vadība

Regulējums	Valsts
Vada valsts ārpolitiku sadarbībā ar valdību	<u>Somija</u>
Izlemj pamata jautājumus un kopā ar valdību realizē valsts ārpolitiku	<u>Lietuva, Horvātija</u>
Sadarbojas ar premjerministru un ārlietu ministru ārlietu jomā	<u>Polija</u>
Vada valsts ārpolitiku	<u>Armēnija, Kipra</u>

SATVERSMES 41. PANTS

Reprezentācija valsts iekšienē

K.Dišlers: Valsts prezidents reprezentē valsti= politiski organizēto tautu, būtu nosakāma arī reprezentācija valsts iekšienē-nacionālos svētkos, ārvalstu delegāciju uzņemšanās (1922)

Vācijas konstitucionālo tiesību doktrīna – Valsts prezidents realizē arī reprezentāciju un integrāciju valsts teritorijā, lai gan tas skaidri konstitūcijā nav noregulēts

Konstitucionāls regulējums Horvātijā, Serbijā, Azerbaidžānā, Kirgizstānā, Krievijā

Ārējās reprezentācijas funkciju saturs

K. Dišlers:

„Valsts prezidents reprezentē valsti viņas organizētajā vienībā, kā tiesību subjektu un dalībnieku starptautiskajā satiksmē”, un, tā kā „pēc sava materiālā satura valsts jēdziens neapzīmē neko citu, kā politiski organizētu tautu, [...] starptautiskajās attiecībās Latvijas Valsts Prezidents reprezentē politiski organizēto patstāvīgo Latvijas tautu.”

Valsts prezidentam valsts starptautiskās reprezentācijas tiesības - “visos gadījumos un bez sevišķām pilnvarām”.

Ārējās reprezentācijas funkciju apjoms:

Satversmes 41. pantā minētās valsts ārējās reprezentācijas funkcijas:

- Latvijas diplomātisko priekšstāvju iecelšana,
- ārvalstu diplomātisko priekšstāvju pieņemšana,
- Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu izpildīšana.

Satversmes 41. pantā neminētās funkcijas:

- Sarunu vešana par starptautiskiem līgumiem, līgumu parakstīšana
- Saeimas likuma par starptautiska līguma apstiprināšanu izsludināšana (nodošana otrreizējai caurlūkošanai / nodošana tautas nobalsošanai / pieteikums Satversmes tiesā par neatbilstību Satversmei)
- Starpvalstu vizītes
- Starptautisku organizāciju un dažādu forumu apmeklējumi
- Runas, intervijas, preses konferences, tosti u.tml.
- Apsveikumi, līdzjūtības, cita veida vēstules

Parlamentārā kontrole

Valsts prezidents kā vienotas valsts ārpolitikas īstenotājs:

- Ārpolitikas debates Saeimā (Valsts prezidents ārlietu ministra ziņojuma un parlamentāro debašu klausītāja lomā);
- Konsultācijas ar ārlietu ministru
- Valsts prezidenta ārlietu padomnieks – diplomātiskā dienesta darbinieks
- Pastāvīga ĀM līdzdalība Valsts prezidenta valsts ārējās reprezentācijas funkciju plānošanā un īstenošanā – atbilstoši valsts ārpolitikas stratēģiskajiem dokumentiem un valdības deklarācijas ārlietu sadaļai.
- Valsts prezidenta personiskais pienesums – atbilstoši prezidentūras prioritātēm (piem., attiecību intensificēšana ar kādu konkrētu valsti vai valstu grupu ar noteiktu mērķi), bet paliekot kopējās valsts ārpolitikas robežās.

Valsts iekšējā reprezentācija

K. Dišlers: “valsts arī no iekšienes aplūkojot ir jāstāda sevī priekšā kā organizēta vienība, kā organizēta tauta, kuras vārdā savu pilnvaru robežās darbojas visi valsts orgāni [...] [Valsts prezidentam piemīt] speciāla reprezentēšanas funkcija, proti, tautas reprezentēšana viņas visumā sevišķi svinīgos gadījumos.”

Rainis: [Valsts prezidentam] viņam jābūt sevišķi kulturālam garam, tad viņam jābūt nevis tai stiprai dūrei, kas tikai apspiež tautu, bet viņam jābūt tai galvai, kas var dot kulturālas mantas. Mēs kā valsts varam pastāvēt tikai tad, ja mēs esam kulturāla valsts un kulturāla valsts mēs varam būt tikai tad, ja mēs esam demokrātiska valsts. [...] Dariet visu, lai mēs šinī ziņā būtu demokrātiski kulturāla valsts, lai mēs būtu uz priekšu ejoša, jaunradoša valsts, jo latviešu ģēnijs kaut ko var radīt, bet var radīt tikai brīvā valstī.”

J. Pleps, E. Pastars, I. Plakane: „Republikas prezidents ir valsts galva, augstākā valsts amatpersona, tautas un valsts varas vienotības, konstitūcijas neaizskaramības un cilvēka un pilsoņa tiesību un brīvību simbols un garants”.

Iekšējās reprezentācijas mērķi

- Valsts vienotības simbols - personificē, ļauj sabiedrībai saskatīt horizontāli un vertikāli sadalīto, ar daudzu orgānu starpniecību funkcionējošo valsti kā vienu veselumu.
- Valsts politiskā kopuma vienotības un viengabalainības apliecinājums - uztver, ataino un integrē sabiedrības politisko un pasaules uzskatu daudzveidību, ietērpj vārdos sabiedrības politisko pamatkonsensu un, publiski uzstājoties, to pastāvīgi atgādina.

Iekšējās reprezentācijas izpausmes

- Personiskas tikšanās ar valsts iedzīvotājiem
- Līdzdalība dažādos pasākumos - svētku, kultūras, sporta, labdarības utt.
- Uzrunas sabiedrībai valsts svētkos un citos nozīmīgos gadījumos (tai skaitā TV un radio)
- Pastāvīgu vai pagaidu konsultatīvu vai pētniecisku komisiju izveide valstisku jautājumu risināšanas veicināšanai
- Kompetence valsts apbalvojumu piešķiršanas jomā
- Kompetence heraldikas jomā

Atbildības problēma

K. Dišlers: „Ja kādreiz atgadītos, ka Valsts Prezidents savā uzstāšanās savās runās, savu nekontrasignējamo aktu saturā un formā pielaistu kautko nekonstitucionālu vai ar demokrātisma principiem nesavienojamu, tad Saeima varētu pielietot Satversmes likuma 51. pantu, ierosinot un apspriežot jautājumu par tāda Valsts prezidenta atlaišanu no amata.”

- Satversmes 53. pants - Valsts prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes. Tas tomēr neizslēdz Valsts prezidenta konstitucionālo atbildību (konstitucionālajās normās nostiprināts pienākums attiecīgajai amatpersonai atbildēt par savas uzvedības neatbilstību tam, kas paredzēts šajās normās). Impīčmenta mehānisma trūkuma problēma (51. pants?).
- Konstitucionālo un starptautisko tiesību dilemma: valsts augstākās amatpersonas vienpusēji pausts viedoklis var radīt valstij juridiskas sekas.